

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Vergemålsprosjektet

Rapport fra delprosjektet

LOKAL VERGEMÅLSMYNDIGHET

23. juli 2011

SAMMENDRAG – ANBEFALINGER

- Fordeling av stillingsressurser foretas etter en modell basert på folketall og vergemålsbelastning, med vektning 30/70.
- Fordeling av reisekostnader fortas etter en modell basert på antall vergemål per fylke, med fradrag for antatt nye vergemål i kommunene der fylkesmennene er lokalisert. Fylkene deles inn i 4 ulike satsgrupper.
- Øvrige utgifter som fylkesmennene er ansvarlig for belastes en overslagsbevilling.
- Fylkesmennene må sikre at vergemålsoppgavene ivaretas av et kvalifisert personell som i tilstrekkelig grad innehar juridisk, økonomisk, sosialfaglig og medisinsk kompetanse. Enklere saksbehandling kan ivaretas av personell uten høyskole- eller universitetsutdanning.
- Det utarbeides en sentral ”bank” med attraktive utlysningstekster for de ulike stillingstypene. Det bør innhentes profesjonell bistand til dette arbeidet.
- En sentral mediestrategi og informasjonsplan bør samkjøres med rekrutteringsarbeidet i embetene.
- Overformynderiene må få i oppdrag å gjennomgå og oppdatere sine registre over verger og hjelpeverger. Dette må skje etter en felles nasjonal norm
- Det må utarbeides en database over alle eksisterende verger/hjelpeverger
- Når iverksettelsestidspunkt er klart må det planlegges en målrettet kampanje med informasjon spesielt rettet mot dagens verger
- Fylkesmannen etablerer en ”bank” av faste verger strategisk plassert i vergemålsdistriktet
- Det må utvikles elektroniske kommunikasjonskanaler mellom fylkesmannen og den enkelte verge. Disse bør også inneholde en kommunikasjonsplattform hvor både fylkesmannen og vergen kan legge inn og holde vedlike sentrale opplysninger om vergemålet.
- Fylkesmannen må vurdere om det skal tas initiativ til etablering av lokale nettverk for verger
- Det bør legges en plan for løpende vurdering av hvordan den nye vergemålsloven fungerer lokalt med et tidspunkt for evaluering av ressursbehov
- Justisdepartementet/Sentral vergemålsmyndighet må utarbeide overordnet opplærings- og informasjonsplan
- Justisdepartementet/Sentral vergemålsmyndighet må ta kontakt med landsdekkende organisasjoner for funksjonshemmede, herunder FFO og NHF for å avklare behov for informasjon, og for å planlegge spredning av denne.
- Det bør utarbeides et elektronisk oppdatert rundskriv lignende dagens håndbok for overformynderiene
- Fylkesmannen utarbeider plan for opplæring spesielt tilpasset forholdene i fylket med fastlagte prioriteringer
- Målstyringen av fylkesmennene på vergemålslovens område må skje innenfor eksisterende målstyringsstruktur, og fremgå av det årlige elektroniske embetsoppdraget.
- Ansvarsforholdet mellom Justisdepartementet og sentral vergemålsmyndighet knyttet til målstyring av fylkesmennene må avklares i god tid før lovens ikrafttredelse
- Ved valg av resultatindikatorer må det kritisk vurderes hva som er nødvendig av rapportering for å sikre at formålene bak vergemålsreformen oppfylles

1. INNLEDNING

Bakgrunn

Stortinget vedtok våren 2010 ny vergemålslov. Den nye loven har som hovedsiktemål å bedre rettssikkerheten for de menneskene som vergemålslovgivningen tar sikte på å beskytte. For å få til dette er det behov for omfattende endringer i både regelverk og organisering av vergemålsområdet – *Vergemålsreformen*.

For å forberede gjennomføring av vergemålsreformen, er det opprettet et eget prosjekt i Justisdepartementet kalt *Vergemålsprosjektet*. Vergemålsprosjektet skal forberede vergemålsreformen slik at den kan realiseres på en god måte for alle berørte parter fra det tidspunkt Stortinget bestemmer.

Mandat

Dette dokumentet er sluttrapport fra Delprosjektet lokal vergemålsmyndighet (FM) innenfor Vergemålsprosjektet. Delprosjektet har hatt følgende mandat:

- a. Beskrive fylkesmannens *oppgaver* som lokal vergemålsmyndighet etter ny lov
- b. Klargjøre Fylkesmannsembetene *økonomiske og ressursmessige rammer* for å være lokal vergemålsmyndighet – og foreslå hvordan disse rammer skal *fordeles* på det enkelte embete
- c. Gi råd om *stillingsstruktur, kompetanseprofil, rekrutteringsstrategi* og organisering av vergemålsfunksjonen ved embetene
- d. Gi råd om etablering av kontakt med *dagens verger* – og hvordan *tilgangen på verger* framover kan sikres
- e. Gi råd om hvordan fylkesmannen skal sikre en *tilgjengelig og brukerorientert lokal vergemålsforvaltning*
- f. Utarbeide plan for fylkesmannens *opplæringsvirksomhet* i forbindelse med omorganisering av vergemålsmyndigheten og iverksetting av ny lov
- g. Utarbeide plan for fylkesmannens *informasjonsvirksomhet* i forbindelse med omorganisering av vergemålsmyndigheten og iverksetting av ny lov
- h. Utarbeide overordnet veiledende plan for den praktiske overføringen av vergemålsoppgavene/-sakene fra dagens overformynderier til fylkesmannen
- i. Utarbeide forslag til *målstyringsstruktur* for lokal vergemålsforvaltning inkludert *resultatindikatorer* som virksomheten skal rapportere på
- j. Identifisere kritiske *suksessfaktorer* for etableringen av lokal vergemålsmyndighet hos fylkesmennene

Bemanning og ressursbruk

Delprosjektet har hatt følgende deltakere:

Trond Gården
Jan-Peder Andreassen

I tillegg er Tor-Håkon Skomsvold, økonomirådgiver hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus bistått i forbindelse med utarbeidelse av modeller for fordeling av økonomiske rammer mellom embetene

Ressursbruken i delprosjektet har vært anslagsvis 60 dagsverk.

Mandat a)

Beskrive fylkesmannens *oppgaver* som lokal vergemålsmyndighet etter ny lov

Fakta grunnlag

Den nye vergemålsloven inneholder mange bestemmelser der fylkesmannen er tillagt myndighet i spørsmål som angår den mindreårige og den som er satt under vergemål. Loven gir fylkesmannen omfattende myndighet til å kontrollere, beslutte og styre vergens utførelse av vergeoppdraget. I tillegg inneholder loven bestemmelser der fylkesmannen er tillagt myndighet i en del andre type spørsmål som kan ha nær tilknytning til vergemålsområdet. Det skal også bemerkes at myndigheten fylkesmannen er tillagt i noen av bestemmelsene i praksis ikke vil komme til anvendelse særlig ofte.

Med disse forbehold kan fylkesmannens hovedoppgaver som lokal vergemålsmyndighet etter ny lov sammenfattes slik:

- Organisere arbeidet i vergemålsdistriktet
- Gjennomføre samtale med den som er begjært satt under vergemål
- Behandle og treffe vedtak i saker etter loven i første instans, herunder sak om vergemål der den rettslige handleevnen ikke fratas
- Treffe midlertidige vedtak om vergemål og hel eller delvis fratakelse av rettslig handleevne dersom det er nødvendig for å avverge vesentlig skade eller ulempe for den som begjæringen om vergemål gjelder.
- Reise sak om vergemål for retten med påstand om fratakelse av rettslig handleevne
- Oppnevne verger, engasjere faste verger og løse eller frata verger fra vervet
- Underinstansbehandle klager fra verger og andre med rettslig klageinteresse og oversende klagesaker der vedtak opprettholdes til den sentrale vergemålsmyndigheten
- Gi vergene nødvendig opplæring, veiledning og bistand
- Samtykke til bestemte disposisjoner vergen skal foreta på vegne av den som er satt under vergemål/den mindreårige
- Avgjøre uenighet mellom vergen og den som er satt under vergemål/den mindreårige
- Dekke godtgjøring og utgifter til vergeoppdraget der dette ikke skal dekkes av den som er under vergemål.
- Føre tilsyn med vergene
- Kontrollere vergenes regnskap
- Forvalte finansielle eiendeler som eies av personer under vergemål hvis ikke annet følger av lov eller annen gyldig bestemmelse
- Stadfeste ikrafttredelse av fremtidsfullmakter

Mandat b)

Klargjøre fylkesmannsembetenes økonomiske og ressursmessige rammer for å være lokal vergemålsmyndighet – og foreslå hvordan disse rammer skal fordeles på det enkelte embete.

Faktagrunnlag

Antall nye stillinger hos fylkesmennene

Justisdepartementet har lagt til grunn 27 000¹ innbyggere per stilling, noe som medfører behov for 182 stillinger hos fylkesmannen til vergemålsordningen (representantordningen kommer da i tillegg). Det er videre lagt til grunn at 8 stillinger arbeider med vergemål hos fylkesmannen i dag. Dette gir et netto behov for $182 - 8 = 174$ nye stillinger til vergemålsordningen. Det er lagt til grunn en kostnad på 763 570 kr per stilling, inkludert 40 % administrative kostnader (overhead). Engangsinvestering er beregnet til 85 000 kr per stilling.

Reisekostnader for fylkesmennene

Det er anslått at det vil være reisekostnader i 2/3 av nye saker, dvs. 5 300 saker med en gjennomsnittlig kostnad på 1 000 kr, dvs. 5,3 mill. kr.

Beregning av de øvrige utgiftene som fylkesmennene skal ha ansvaret for å utbetale, herunder godtgjøring og utgiftsdekning til verger, utgifter til revisjon, innhenting av politiattester og legeerklæringer vises det til vedlegg utarbeidet av Justisdepartementet som beskriver dette nærmere.

Vurdering

Når det gjelder embetenes behov for kontorfasiliteter til de nye stillingene er dette ikke omfattet av utredningen. Det må antas at stipulerte overheadkostnader og midler til engangsinvesteringer skal dekke embetenes kostnader til dette.

Fordeling av stillinger mellom embetene

Det er 182 stillinger som skal fordeles mellom embetene. Noen ytterligere vurdering av om dette er korrekt antall stillinger i forhold til oppgavene som skal utføres foretas ikke her. Departementet har som nevnt ved sitt estimat tatt utgangspunkt i folketall og beregnet en stilling per 27 000 innbyggere. Dersom stillingene viderefordes til fylkene kun etter folketall, vil dette gir seg urimelige utslag. En slik fordeling vil innebære at antall vergemål per stilling i betydelig grad vil variere mellom fylkene. For eksempel vil Nordland få en belastning på 345 vergemål pr stilling, mens Rogaland vil få 181. Vi har derfor valgt en fordelingsmodell der folketall og vergemålsbelastning kombineres, med 30 % vekt på folketall og 70 % vekt på vergemålsbelastning. Flere andre kriterier har vært vurdert, herunder antall kommuner og reiseavstand, men disse har blitt forkastet som ikke tilstrekkelig relevante. Folketall og vergemålsbelastning i vekting 30/70 gir følgende fordeling av stillinger mellom embetene:

¹ Delprosjektrapporten har lagt til grunn 27.000 innbyggere pr. årsverk basert på en tidlig beregning av ressursbehovet. Hovedrapporten har lagt til grunn 30.000 innbyggere pr. årsverk ut fra nye beregninger. Forskjellen gjør at det ikke er samsvar mellom antall årsverk fordelt til den enkelte fylkesmann i delrapporten og hovedrapporten selv om fordelingsprinsippene er de samme. Men det er altså tallene i hovedrapporten som er vergemålprosjektets anbefaling.

	Antall stillinger	Antall stillinger - prosent	Antall vergemål pr ansatt
Østfold	11,5	6 %	282
Akershus/Oslo	40,0	22 %	262
Hedmark	7,2	4 %	271
Oppland	7,0	4 %	271
Buskerud	8,5	5 %	254
Vestfold	9,0	5 %	273
Telemark	7,0	4 %	281
Aust-Agder	3,8	2 %	261
Vest-Agder	6,7	4 %	274
Rogaland	12,5	7 %	235
Hordaland	17,8	10 %	268
Sogn og Fjordane	3,5	2 %	253
Møre og Romsdal	9,8	5 %	273
Sør-Trøndelag	12,9	7 %	287
Nord-Trøndelag	4,7	3 %	264
Nordland	10,5	6 %	288
Troms	6,6	4 %	282
Finnmark	3,2	2 %	287
Landet	182	100 %	269

Som det fremgår av tabellen vil belastningen i form av antall vergemål pr stilling da variere mest mellom Nordland (288) og Rogaland (235). En slik variasjon mener vi ligger innenfor det akseptable. Når det gjelder de 8 årsverkene som departementet har lagt til grunn brukes på arbeid knyttet til vergemålsloven i dag, foreligger det ikke noen oversikt over hvordan disse fordeler seg mellom embetene. Det mest rimelige er da å gjøre et prosentvis fratrekk for hvert embete i samsvar med tabellen over. For eksempel vil Oslo og Akershus, som har 22 % av antall stillinger få et fratrekk på 1,76 stilling.

Dersom denne fordelingsmodellen velges, vil det også være enkelt å foreta fordelingen selv om det samlede beløp til stillinger skulle bli endret. Den prosentvise fordelingen mellom embetene vil da kunne legges til grunn.

Fordeling av midler til dekning av reisekostnader

Det er estimert 5,3 millioner til dekning av reisekostnader for embetene. Siden kostnadene vil variere i betydelig grad mellom fylkene, er det lagt inn 4 ulike satser i fordelingsmodellen. Satsene er som følger:

I stor grad kollektivreiser	kr 500
Kombinasjon av kollektivreiser og bruk av bil	kr 750
I hovedsak bruk av bil	kr 1250
Kombinasjon av bruk av fly og bil	kr 1750

Fylkene er ut fra en skjønnsmessig vurdering plassert i en av de fire gruppene. Vi har valgt å holde utenfor den delen av antatte nye vergemål per år, som knytter seg til kommunene der fylkesmennene er lokalisert. Dette fordi det antas at reiseutgiftene i disse sakene vil være av beskjedent omfang. Dette gir følgende fordelingsmodell:

	Nye vergemål m reise-kostnad	Sats	Bevilgning
Østfold	469	750	351 535
Akershus/Oslo	814	500	406 939
Hedmark	270	750	202 726
Oppland	264	750	198 135
Buskerud	267	750	199 981
Vestfold	330	750	247 367
Telemark	221	750	165 426
Aust-Agder	130	750	97 867
Vest-Agder	156	750	116 952
Rogaland	338	1250	422 933
Hordaland	360	1250	449 693
Sogn og Fjordane	127	1250	158 711
Møre og Romsdal	390	1250	487 926
Sør-Trøndelag	246	1250	307 717
Nord-Trøndelag	170	1250	212 040
Nordland	393	1750	687 479
Troms	171	1250	213 157
Finnmark	137	1750	239 541
Landet	5252		5 166 127

De resterende midlene kan holdes tilbake av departementet og fordeles til embeter som kan dokumentere at reiseutgiftene blir betydelig høyere enn tildelt beløp.

Dekning av øvrige utgifter

Når det gjelder øvrige utgifter som fylkesmennene skal ha ansvaret for å dekke, herunder godtgjøring og utgiftsdekning til verger der den vergetrengende selv ikke har midler til å dekke dette, utgifter til revisjon, innhenting av politiattester og legeerklæringer foreslås det at disse dekkes av en sentral overslagsbevilling. Dette er utgifter som staten etter loven plikter å dekke. Det er etter vårt syn en mindre byråkratisk ordning med dekning gjennom sentral overslagsbevilling enn årlig justering ut fra endrede utgiftsbehov i embetene. Det kan i så måte vises til ordningen innenfor fri rettshjelp der sentral overslagsbevilling fungerer på en hensiktsmessig måte.

Anbefalinger

- Fordeling av stillingsressurser foretas etter en modell basert på folketall og vergemålsbelastning, med vekting 30/70.
- Fordeling av reisekostnader fortas etter en modell basert på antall vergemål per fylke, med fradrag for antatt nye vergemål i kommunene der fylkesmennene er lokalisert. Fylkene deles inn i 4 ulike satsgrupper.
- Øvrige utgifter som fylkesmennene er ansvarlig for belastes en overslagsbevilling.

Mandat c)

Gi råd om stillingsstruktur, kompetanseprofil, rekrutteringsstrategi og organisering av vergemålsfunksjonen ved embetene

Faktagrunnlag

Når det gjelder stillingsstruktur og kompetanseprofil følger det av Ot. prp. nr. 110 s. 71-72 at:

Vergemålsmyndigheten har behov for en spesialisert fagkompetanse på det juridiske og økonomiske området. Det er også ønskelig med kompetanse på andre områder, herunder medisinsk kompetanse.

Fylkesmannen anses godt egnet til å rekruttere og bevare nødvendig kompetanse på det juridiske og økonomiske området. Fylkesmannen har som følge av sin øvrige oppgaveportefølje også kompetanse på andre områder med relevans for vergemål.

I Justisdepartementets beregning av antall stillinger til embetene er det lagt til grunn en stillingsstruktur med 10 % ledere, 80 % fagstillinger og 10 % merkantilt ansatte.

Fylkesmannen er gitt stor frihet til å organisere vergemålsarbeidet innenfor eget fylke. Det følger av vergemålsloven § 5 at fylkesmannen i særlige tilfeller kan bestemme at distriktet skal betjenes av ett eller flere kontorer og fastsette området det enkelte kontor skal ha ansvaret for.

Vurderinger

Når det gjelder stillingsstruktur vil det ved de fleste embeter være behov for en egen leder eller faglig ansvarlig for vergemålsområdet. Ved rekruttering vil flere typer profesjoner kunne være aktuelle, herunder juridisk, økonomisk, samfunnsvitenskapelig eller sosialfaglig kompetanse. Det viktigste vil være at den som velges har de rette lederegenskapene. Når det gjelder fagstillingene vil det klart være behov for juridisk kompetanse. I tillegg vil den utstrakte kontakten med verger, pårørende og vergetrengende gjøre at personer med sosialfaglig kompetanse bør rekrutteres. Det vil også være behov for økonomisk kompetanse, men omfang og grad av spesialisering vil i stor grad avhenge av hvilket regime som etableres for finansiell forvaltning. Embetene må også sikre seg tilgang til medisinsk kompetanse. En ikke ubetydelig del av oppgavene til lokal vergemålsmyndighet vil bestå av enklere saksbehandling. Disse oppgavene vil sannsynligvis kunne utføres av personell uten høyere utdanning. Danmark har en vergemålsordning som er sammenlignbar med den nye vergemålsloven i Norge. Ved besøk hos den danske statsforvaltningen ble det opplyst at 50 % av vergemålsoppgavene blir utført av personell uten høyere utdanning og 50 % av jurister. Det vil derfor være aktuelt å tilsette en del personell uten utdanning på universitet eller høgskolenivå. Embetene må også hensynta kompetansen til personell som vil ha rett til stilling som følge av reglene om virksomhetsoverdragelse. I den grad Justisdepartementets anvendelse av begrepet fagstillinger sikter til personer med utdanning på høyskole eller universitetsnivå, er det angitte behovet på 80 % sannsynligvis satt for høyt. Når det gjelder behovet for merkantile funksjoner viser vi til at det er lagt inn 40 % administrative kostnader pr. stilling i departementets kostnadsberegning. Disse funksjonene vil derfor kunne ivaretas gjennom utvidelse av embetenes administrasjonsavdelinger.

På bakgrunn av det ovenstående ser delprosjektet det ikke som hensiktsmessig å anbefale noen ytterligere presisering av stillingsstruktur.

Rekrutteringsstrategien må forankres i embetenes eksisterende system for rekruttering. Utlysning av stillinger ved fylkesmannsembetene skjer i dag nokså likt, i form av utlysningstekster med tradisjonell "statlig profil". Slik delprosjektet ser det ville det være et godt tiltak dersom det sentralt kunne utarbeides en "bank" med attraktive utlysningstekster for de ulike stillingstypene. Det bør innhentes profesjonell bistand for å utarbeide disse. Mer attraktive stillingsannonser enn de som benyttes i dag vil kunne være et godt bidrag til å sikre god rekruttering.

Dersom en sentralt styrt informasjonskampanje times med utlysning av nye stillinger hos fylkesmennene, og det i tillegg utarbeides gode og attraktive stillingsannonser, vil dette kunne bidra til en god rekrutteringsprosess i embetene.

Fylkesmannen har som nevnt stor frihetsgrad når det gjelder organisering av eget embete, herunder å bestemme hvor vergemålsarbeidet skal plasseres i organisasjonen. Det vil også ha stor betydning for valg av organisering hvor mange nye stillinger det enkelte embete blir tilført. For de største embetene vil det kanskje etableres en egen avdeling eller seksjon/faggruppe, mens for de mindre vil det kunne være snakk om å utvide en eksisterende avdeling eller enhet. En annen mulig organisering vil være å samle relevante førsteinstansoppgaver i en avdeling eller enhet. I tillegg til vergemål vil dette kunne være oppgaver innenfor lov om fri rettshjelp, ekteskapsloven (separasjon og skilsmisse) og andre mindre områder der fylkesmannen er førsteinstans. For embeter som har sosial- og helseavdeling vil det kunne være naturlig å knytte vergemålsområdet til denne avdelingen på en hensiktsmessig måte. En slik tilknytning vil sannsynligvis også gi større mulighet til å utnytte den medisinskfaglige kompetansen som finnes på disse avdelingene. For mange embeter vil det være nyttig å organisere arbeidet på en slik måte at spesielt juristene får arbeide med en noe bredere oppgaveportefølje enn bare vergemål. Dette vil gjøre stillingene mer interessante og kunne være med på å skape større stabilitet og robusthet. Delprosjektet ser det ikke som naturlig å fremme noe særskilt forslag til organisering av vergemålsfunksjonen hos fylkesmennene.

Anbefalinger

- Fylkesmennene må sikre at vergemålsoppgavene ivaretas av et kvalifisert personell som i tilstrekkelig grad innehar juridisk, økonomisk, sosialfaglig og medisinsk kompetanse. Enklere saksbehandling kan ivaretas av personell uten høyskole- eller universitetsutdanning.
- Det utarbeides en sentral "bank" med attraktive utlysningstekster for de ulike stillingstypene. Det bør innhentes profesjonell bistand til dette arbeidet.
- En sentral mediestrategi og informasjonsplan bør samkjøres med rekrutteringsarbeidet i embetene.

Mandat d)

Gi råd om etablering av kontakt med *dagens verger* – og hvordan *tilgangen på verger framover kan sikres*.

Fakta grunnlag

Dagens overformynderi antas å ha ansvar for opp mot 45.000 verger og hjelpeverger med anslagsvis 50.000 brukere. De som er verger for umyndige vil i de aller fleste tilfellene også være biologiske foreldre eller andre nærstående. Kun et fåtall av dagens verger for mindreårige utfører sitt oppdrag etter oppnevning fra overformynderiet. Vergene og hjelpevergene forholder seg til 430 overformynderi som er svært ulike med hensyn til størrelse, saksbehandlingsrutiner, tilgjengelighet og kompetanse. I enkelte kommuner er det ingen hjelpeverger, og noen overformynderi forvalter heller ikke midler på vegne av umyndige eller myndige personer. Andre kommuner har store profesjonelle overformynderi. Oslo overformynderi hadde f.eks. over 7000 myndlinger i 2010 og en forvaltningskapital på mer enn 3 mrd. kr. Dette viser at fylkesmennene ved overføringen vil møte et korps av verger som har svært ulike erfaringer og forventninger.

Det finnes ikke noe sentralt register over dagens verger og hjelpeverger. Det antas endog å være usikkert om alle overformynderiene har konsistente lister. Heller ikke alle overformynderiene har disse opplysningene i elektronisk form.

I arbeidet med delprosjektet har det vært gjennomført møte med en gruppe av hjelpeverger. Også FOFF og Nettverk for overformynderiene i Norge er tilskrevet og bedt om uttalelse til delprosjektets mandat. Skriftlig tilbakemelding fra de to organisasjonene er tatt inn som vedlegg til delrapporten. Vedlagt følger også liste med innspill fra hjelpeverger.

I vergemålsloven § 26 er det gitt hjemmel for å engasjere faste verger. I forslaget til forskrift § 18 er disse omtalt som profesjonelle verger, og det foreslås også et forhøyet vederlag for disse. Praksisen med verger som har ansvar for en større portefølje av brukere er imidlertid ikke ny, og mange overformynderi har slike også under eksisterende vergemålslov.

Vurderinger

Etablere kontakt med dagens verger:

Siden det ikke finnes noe sentralt register over dagens verger og hjelpeverger vil fylkesmennene være helt avhengig av en god dialog med det enkelte overformynderi både før og under overføringsfasen. Fylkesmennene må ha en strategi for dialog mot overformynderiene, og denne bør være mest mulig lik i alle fylkene. Kritisk viktig vil det være at det enkelte overformynderi gjennomgår og kvalitetssikrer registre og journaler og at fylkesmennene får tilgang på disse tidlig nok. Målsettingen er at fylkesmennene, i god tid før lovens ikrafttredelse har komplette databaser over alle vergene i det enkelte fylke. For at dette skal kunne skje må dataløsninger være etablert og utprøvd før overføring skal finne sted.

Den overordnede målsetting må være at flest mulig av dagens hjelpeverger (og noen oppnevnte verger) fortsetter i sitt oppdrag etter at Fylkesmannen overtar ansvaret, og at denne overføringen skjer mest mulig sømløst. Det er likevel en risiko for at noen av dagens hjelpeverger vil se på overføringen til staten som en "gylden anledning" til å få avløsning fra vervet. Noen vil sannsynligvis også være redd for at oppdraget skal bli mer komplisert, at den lokale vergemålsmyndighet skal bli "fjern" eller på andre måter få redusert motivasjon. Disse er det viktig å nå tidlig i prosessen med riktig informasjon, noe som igjen synliggjør behovet for valide registre over alle vergene og hjelpevergene på et tidlig stadium.

Når det gjelder dagens verger for mindreårige, hvor overformyndieriet forvalter midler, stiller det seg noe annerledes. Forvaltningsplikten vil bli videreført og denne gruppen vil ikke kunne “velge seg bort” som verge. Informasjonsstrategien må imidlertid være den samme.

Tilgang på framtidige verger:

En av innvendingene som har vært framholdt tilknyttet lokalisering av lokal vergemålsmyndighet hos fylkesmennene, er muligheten for kontakt med og rekruttering av framtidige verger. I dag skjer rekrutteringen gjennom nettverk, organisasjoner, bekjentskap osv. Den lokale kunnskapen som overformyndieriene sitter på, er framholdt som svært viktig i arbeidet med å rekruttere verger.

Med kun en vergemålsmyndighet for hvert fylke, vil det ikke være mulig å opprettholde denne lokale kunnskapen. Loven åpner for etablering av lokale kontorer. I hvilken grad dette vil bli benyttet vet vi lite om i dag. Det vil uansett ikke kunne dekke opp for kunnskapen og nettverkene som i dag er representert ved de 430 overformyndieriene. Rekrutteringsarbeidet må derfor reformeres og videreutvikles.

Etablering av fremtidsfullmakter vil på noe lengre sikt kunne bidra til mindre behov for verger, men denne effekten er usikker, samtidig som behovet for verger har økt jevnt de senere år.

I det fremtidige rekrutteringsarbeidet anses det som kritisk viktig at potensielle verger får riktig informasjon som er troverdig med hensyn til oppfølging og tilgjengelighet. Samtidig må det kommuniseres tydelig med hensyn til forventninger og vilkår. I god tid før lovens ikrafttredelse må det derfor foreligge sammenfattet og forståelig informasjon om hva det betyr å være verge.

Som nevnt er det i loven § 26 gitt hjemmel for å oppnevne faste verger. I forslaget til forskrift er det også i § 4 bestemt at det skal etableres en vergeberedskap som har som formål at verger kan oppnevnes omgående. Enkelte større overformynderi har gode erfaringer med “profesjonelle” verger, og dette er sannsynligvis det enkelttiltaket som i størst grad kan møte de utfordringer som ligger i det framtidige rekrutteringsarbeidet. I Danmark, hvor ny vergemålsordning ble etablert i 2007, satses det sterkt på faste verger. Disse utgjør ryggraden i vergekorpset ved siden av familieverger, og rekrutteres i en åpen prosess. En tilsvarende dreining bør tilstrebes i Norge. Hovedregelen bør være at dersom det ikke lar seg gjøre å oppnevne verge i den nære familie eller vennekrets, blir vergemålet tildelt en fast verge i geografisk nærhet til den som skal ha bistand. Dette vil også bidra til mer profesjonalitet i vergekorpset og være arbeidsbesparende for vergemålsmyndigheten.

Fylkesmennene må etablere en “bank” av aktuelle verger som dekker hele fylket. Her vil dagens valgte overformyndere kunne være aktuelle å spille på. I en del tilfeller vil disse kunne tilbys oppgave som faste verger. Det er imidlertid viktig at gruppen av verger innehar variert kompetanse som dekker behovet for ulike typer vergemål.

Anbefalinger

- Overformyndieriene må få i oppdrag å gjennomgå og oppdatere sine registre over verger og hjelpeverger. Dette må skje etter en felles nasjonal norm
- Det må utarbeides en database over alle eksisterende verger/hjelpeverger
- Når iverksettelsestidspunkt er klart må det planlegges en målrettet kampanje med informasjon spesielt rettet mot dagens verger
- Fylkesmannen etablerer en “bank” av faste verger strategisk plassert i vergemålsdistriktet

Mandat e)

Gi råd om hvordan fylkesmannen skal sikre en *tilgjengelig og brukerorientert lokal vergemålsforvaltning*

Fakta grunnlag

Mange av de som avgav høringsuttalelser til NOU 2004:16 hadde synspunkter på den framtidige organiseringen. Av uttalelsene framgår det at flere høringsinstanser var bekymret for at den lokale kunnskap skulle forsvinne med sentralisering av vergemålsmyndigheten. Nærhet til brukerne ble også framhevet som en styrke ved dagens ordning.

De samme synspunktene blir framhevet etter møter med verger og hjelpeverger i forprosjektet. Disse framhever hvor viktig det er at overformynderiet er tilgjengelig, og at saksbehandlerne hos fylkesmannen må ha kommunekunnskap, herunder god kontakt med øvrig tjenesteapparat i den enkelte kommune.

I forprosjektet er enkelte større overformynderi spurt om hvor mange fysiske møter de har med verger eller de som har eller skal ha verge/hjelpeverge pr. år. Dette synes å variere i ikke ubetydelig grad, fra ca 15% av sakene til over 30% av alle saker (på årsbasis).

I den nye vergemålsloven § 59e framgår det at samtale med den som settes under vergemål skal være en del av sakens opplysning. Det heter i Ot.prp. 110 under punkt 5.1.5:

“Departementet foreslår at i forbindelse med opprettelse av vergemål skal personen det gjelder, ha rett til en samtale med saksbehandleren, forutsatt at han eller hun har evne til å forstå hva saken gjelder, jf. lovforslaget § 59 første ledd bokstav e. I en del tilfeller vil dette innebære at saksbehandleren oppsøker personen der han eller hun bor eller oppholder seg. Dette vil også gi nærhet. I tillegg er erfaringen fra dagens overformynderier med fast formann at kontakten med overformynderiene i det vesentligste foregår per telefon.”

Brukerne av dagens overformynderi antas å ha svært ulike erfaringer hva gjelder service og tilgjengelighet generelt. De store kontorene er åpne i vanlig kontortid året rundt, mens det i mindre kommuner kan være slik at overformynderiene i perioder ikke er tilgjengelige på grunn av ferier, sykdom og lignende.

Vurderinger

Det er urealistisk å forvente at fylkesmennene skal kunne ha den samme detaljerte kunnskap om lokale forhold som overformynderiene i dag har. Den fysiske nærheten til vergemålsmyndigheten vil også bli vesentlig dårligere når tjenesten flyttes ut av kommunene. Utfordringen vil således være å finne instrumenter og kommunikasjonskanaler som kan være med på å redusere disse konsekvensene. Samtidig legges det til grunn at en del overformynderi i dag ikke fungerer tilfredsstillende, på tross av nærhet og lokal kunnskap. Dette framkommer bl.a. gjennom fylkesmennenes tilsyn med overformynderiene.

Vergemålsreformen er en gylden anledning til å utvikle nye elektroniske kommunikasjonsveier, og på denne måten vil tilgjengelighet og brukervennlighet avhenge av gode IKT-systemer som er operative, selvforklarende og funksjonelle fra dag en.

Vergemålsreformen overfører ansvaret for vergemålsinstituttet fra kommune til stat. Det er viktig at denne ansvarsoverføringen kommuniseres tydelig og en vil ikke kunne forvente at kommunene i framtiden vil påta seg ansvar og oppgaver innenfor lovens rammer.

Fylkesmannen må derfor være det naturlige sted å henvende seg for informasjon om regelverk og saksbehandling.

Mange av de som trenger verge mottar tjenester fra NAV, kommunal helsetjeneste, psykiatritjeneste osv. Disse vil det være naturlig at Fylkesmannen har kontakt med. Tilsvarende gjelder enkelte sentrale institusjoner som helseforetak, politimyndighet, Bufetat m.v.

Vergene i dag har etter det vi kjenner til liten kontakt med hverandre. Dette er nok naturlig for familieverger/hjelpeverger. Fylkesmannen har imidlertid erfart at hjelpevergene setter stor pris på informasjonsmøter og temamøter i regi av det lokale overformynderi og/eller fylkesmannen. Det bør ved etableringen av den nye vergemålsforvaltningen vurderes om fylkesmannen skal ta initiativ til etablering av lokale nettverk for verger, eventuelt for profesjonelle verger. Disse nettverkene kan være praktiske tilretteleggere for møter mellom fylkesmannen og vergene lokalt og vil til en viss grad kunne fungere som gjensidige veiledere.

Ved at dagens fylker er valgt som vergemålsdistrikter vil disse bli svært uensartet i størrelse, befolkningsgrunnlag og demografi. Der det må avholdes møter mellom vergemålsmyndigheten og brukere vil særlig geografi være utfordrende. I vergemålsloven åpnes det for at fylkesmannen kan etablere underkontorer andre steder i distriktet. Behovet for, og hensiktsmessigheten av dette, må vurderes av det enkelte embete, som best kjenner sitt fylke. I dette er det ikke bare avgjørende å vurdere geografi, befolkningsgrunnlag og kommunikasjoner, men også om det finnes lokale miljø å byge på, for eksempel velfungerende overformynderi av noen størrelse.

Siden tilgjengelighet og brukervennlighet er kritiske faktorer ved reformen, må det legges opp til systemer for evaluering av ressursbehovet etter en viss tid.

Anbefalinger

- Det må utvikles elektroniske kommunikasjonskanaler mellom fylkesmannen og den enkelte verge. Disse bør også inneholde en kommunikasjonsplattform hvor både fylkesmannen og vergen kan legge inn og holde vedlike sentrale opplysninger om vergemålet.
- Fylkesmannen må vurdere om det skal tas initiativ til etablering av lokale nettverk for verger
- Det bør legges en plan for løpende vurdering av hvordan den nye vergemålsloven fungerer lokalt med et tidspunkt for evaluering av ressursbehov

Mandat f) og g)

Utarbeide plan for fylkesmannens opplærings – og informasjonsvirksomhet i forbindelse med omorganisering av vergemålsmyndigheten og iverksetting av ny lov

Delprosjektet har valgt å slå sammen mandatpunkt f) og g). Dette fordi disse på mange områder tangerer hverandre og bør ses i nær sammenheng.

Faktagrunnlag

Det legges til grunn at den generelle kunnskapen om dagens vergemålslovgivning og umyndiggjøringsordning er svært begrenset. De i befolkningen som har noe kunnskap om dette er sannsynligvis verger med formuende barn og hjelpeverger/nærstående til personer med hjelpeverge. På kommunalt nivå antas de som arbeider med tvang og makt overfor utviklingshemmede å ha kjennskap til regelverket. Det samme gjelder personell i enkelte helseinstitusjoner.

Etter vergemålsloven § 6, 2. ledd, skal fylkesmannen gi vergene i sitt distrikt nødvendig opplæring, veiledning og bistand. Denne plikten er presisert i forskriftsforslaget § 1. Forslaget til forskrift § 6 beskriver også en plikt for den sentrale vergemålsmyndigheten til å drive opplæring overfor fylkesmennene.

I tillegg til vergene, vil det også være behov for opplæring overfor deler av det kommunale tjenesteapparat, så som helse- og sosialtjeneste, psykiatri- og flyktingetjeneste m. fl. Det samme gjelder enkelte regionale institusjoner og etater (politi, helseforetak, Bufetat). Denne opplæringsvirksomheten må finne sted i rimelig tid før vergemålslovens ikrafttredelse, noe som betyr at fylkesmennene må ha gjennomgått forsvarlig opplæring og har ressurser til selv å gjennomføre opplæring lokalt.

I forhold til den opplæringsvirksomhet som skal finne sted, må det også utarbeides en plan for generell informasjonsvirksomhet hvor fylkesmannen også vil ha en sentral rolle.

Vurderinger

Slik delprosjektet ser det bør det utarbeides en sentral opplærings- og informasjonsplan, som iverksettes når lovens ikrafttredelsestidspunkt er avklart. I denne må det også ligge en mediestrategi, med andre ord en sentral informasjonskampanje. Det bør i denne sammenheng utarbeides kronikker og artikler som kan publiseres i relevante aviser og fagtidsskrifter. Det bør også utarbeides ferdige foredrag i powerpointversjon som embedene kan benytte i forbindelse med regionale opplærings- og informasjonstiltak. Dette har embedene god erfaring med, blant annet fra innføringen av ny plan- og bygningslov i 2009 og 2010.

Gjennom god sentral styring av en slik kampanje vil det samtidig sikres at lik informasjon når ut til hele landet. I tillegg til god og forståelig informasjon vil timingen være viktig for å oppnå ønsket effekt. Dersom en slik sentralt styrt kampanje velges, vil fylkesmennene i tillegg kunne krydre informasjonen og mediebildet med regionalt tilpasset informasjon.

Det er viktig at den sentrale vergemålsmyndighet/Justisdepartementet kommer tidlig i gang med opplæring av Fylkesmennene.

Opplæringsvirksomheten som fylkesmennene skal stå for må ha ulike maskevidde og ulik form. E-læring i form av elektroniske program basert på selvstudium kan på lengre sikt være

et supplement, men overfor de grupper der det er kritisk at kunnskapsløftet finner sted, må innsatsen konsentreres om mer tradisjonelle opplæringsformer.

Læringsverktøyene må utarbeides sentralt og ikke ved det enkelte fylkesmannsembete. Fylkesmennene må imidlertid, der det er hensiktsmessig, kunne samarbeide over fylkesgrensene ved regionale samlinger m.v.

Det er viktig at den sentrale vergemålsmyndighet/Justisdepartementet tar initiativ til møter med fylkesmennene i forkant av iverksetting og relativt ofte det første året av lovens virketid.

Det generelle informasjonsarbeidet må initieres sentralt, men Fylkesmennene bør ha et særlig ansvar for å ha en plan hvor de regionale brukerorganisasjonene for funksjonshemmede nås på hensiktsmessig vis. Dette kan skje ved generell informasjon, men Fylkesmennene må også være tilgjengelig for å delta på møter og samlinger for å informere om den nye vergemålslovgivningen.

Anbefalinger

- Justisdepartementet/Sentral vergemålsmyndighet må utarbeide overordnet opplærings- og informasjonsplan
- Justisdepartementet/Sentral vergemålsmyndighet må ta kontakt med landsdekkende organisasjoner for funksjonshemmede, herunder FFO og NHF for å avklare behov for informasjon, og for å planlegge spredning av denne.
- Det bør utarbeides et elektronisk oppdatert rundskriv lignende dagens håndbok for overformynderiene
- Fylkesmannen utarbeider plan for opplæring spesielt tilpasset forholdene i fylket der følgende prioriteringer legges til grunn:

	Høy prioritet	Middels prioritet	Lav prioritet
Dagens verger og hjelpeverger	x		
Aktuelle kommunale tjenestenivå	x		
Regionale institusjoner og etater		x	
Internt hos Fylkesmannen, avdelinger, faggrupper		x	
Brukerorganisasjoner		x	
Befolkningen generelt			x
Kommunenettverk og faglige fora			x

Mandat h)

Utarbeide overordnet veiledende plan for den praktiske overføringen av vergemålsoppgavene/-sakene fra dagens overformynderi til fylkesmannen

Fakta grunnlag

Av høringsnotatet til ny forskrift fremgår følgende på s. 53-54:

Overformynderiene behov for å drive tjenesteproduksjon helt frem til ny lov trer i kraft skaper enkelte utfordringer med hensyn til overføring av saker, arkiv og avslutning av regnskap. Det foreslås derfor i forslaget til § 36 første ledd at overformynderiene skal bestå frem til oppgavene etter gjeldende lovgivning og overgangsbestemmelsene er sluttført eller overført til fylkesmannen. Formålet med dette er å sikre en god avvikling og overlevering av oppgaven. Det foreslås videre i § 36 annet ledd at overformynderiet skal sørge for å overføre alle pågående saker til fylkesmannen, med de unntak som følger av bestemmelsene i forskriften. En nærmere plan for denne overføringen vil måtte utarbeides.

I tillegg er det i forslaget til forskrift tatt inn bestemmelser om frister for overformynderiene og hjelpevergenes avslutning av regnskap og overføring av disse til fylkesmennene. I en overordnet veiledende plan er det naturlig å skille mellom oppgaver som må løses før og etter ikrafttredelsen. Med dette som utgangspunkt foreslås følgende overordnede plan:

Anbefaling

Før ikrafttredelse:

Oppgave	Ansvar
Avklaring av hvilke styringsdata som trenger	Justisdepartementet/Sivilrettsforvaltningen
Opprette register/database med oversikt over alle verger og vergemål samt registrering av styringsdata	Justisdepartementet/Sivilrettsforvaltningen Fylkesmennene
Felles møte med alle overformynderiene i regi av fylkesmennene med fokus på hva overformynderiene må gjøre før overføringen	Fylkesmennene
Opprette informasjonskanal til alle verger gjennom etablert vergemålsportal	Fylkesmennene
Kartlegge omfanget av antall løpende saker i det enkelte fylke *	Fylkesmennene
Utarbeide felles rutiner for registrering og overføring av saker fra overformynderiene til fylkesmennene	Justisdepartementet/Sivilrettsforvaltningen
Avtale praktisk gjennomføring med det enkelte overformynderi	Fylkesmennene
Planlegge internt i embetet hvordan arbeidet med mottak og registrering av overførte saker skal skje**	Fylkesmennene
Opprette beredskapsordning/vergebank	Fylkesmennene

*Nettverk for overformynderiene i Norge har foreslått at det oversendes en rapport for hver enkelt vergemålsak til Fylkesmannen i forkant av overføringen. Momentene i denne rapporten finnes i brevet som er tatt inn som vedlegg.

** Det er sendt en henvendelse til Arkivforum med forespørsel om innspill til hvordan overføring bør skje.

Etter ikrafttredelse:

Oppgave

Ansvar

Oversendelse av overformynderienes reviderte regnskaper, for de midler de har hatt til forvaltning, innen tre måneder etter ikrafttredelsen	Overformynderiene
Oversendelse av vergenes og hjelpevergenes regnskap, etter kontroll av overformynderiet og revisjonen, innen tre måneder etter ikrafttredelsen	Overformynderiene
Fastsette vederlag etter ny lov for den enkelte verge	Fylkesmennene
Overføre ikke avsluttede klagesaker til sentral vergemålsmyndighet	Fylkesmennene

Mandat i)

Utarbeide forslag til målstyringsstruktur for lokal vergemålsforvaltning inkludert resultatindikatorer som virksomheten skal rapportere på

Fakta grunnlag

Den normale målstyringsstrukturen mellom fylkesmannsembetene og departement/direktorat skjer med utgangspunkt embetsoppdrag av ulik valør, herunder St.prp. nr 1, det årlige tildelingsbrevet fra FAD, det elektroniske embetsoppdraget, eget embetsoppdrag i brev fra direktorat og departement og presisering av styringsmål i særskilte brev.

Når det gjelder styring og rapportering etter dagens vergemålslov fremgår følgende av det elektroniske embetsoppdraget:

Resultatkrav

Fylkesmannen skal påse at overformynderiene oppfyller sine plikter etter vergemålsloven og forvaltningsloven. Herunder må det sørges for at overformynderiene gir verger og hjelpeverger den nødvendige opplæring og veiledning. Det er viktig at Fylkesmannen iverksetter konkrete tiltak for å ivareta tilsyns- og veiledningsplikten etter loven, og ikke nøyer seg med den kontrollen som foretas gjennom Fylkesmannens desisjon av overformynderiets regnskap. Eksempler på slike tiltak kan være kurs for overformynderne og planlagte besøk i overformynderiene, hvor en blant annet går gjennom overformynderiets rutiner, saksbehandling osv.

Rapportering

Antall behandlede saker og antall tilsyn i foregående år skal rapporteres i årsrapporten.

Som det fremgår over er dagens rapporteringskrav svært beskjedne.

Vurderinger

Målstyringen av fylkesmennene på vergemålslovens område må skje innenfor eksisterende målstyringsstruktur, og fremgå av det årlige elektroniske embetsoppdraget.

Et viktig forhold som må avklares er hvem som skal ha ansvaret for den overordnede styringen av embetene, det vil si hvordan styringsoppgavene skal fordeles mellom Justisdepartementet og sentral vergemålsmyndighet. Her kan det tenkes ulike modeller. Statens Helsetilsyn, som er overordnet myndighet for klagesaker og tilsyn innenfor helse, sosial og barnevernsområdet utarbeider eget embetsoppdrag til fylkesmennene, selv om lovforvaltningsansvaret ligger hos fagdepartementene. Helsetilsynet utarbeider også en rekke veiledere som går langt i å legge premisser for fylkesmennenes saksbehandling.

Både i forhold til målstyring, utarbeidelse av felles informasjon, rundskriv og annet veiledningsmaterieell, må det på et så tidlig tidspunkt som mulig før ikrafttreddelsen avklares hvordan ansvarsforholdene sentralt skal være. Dersom sentral vergemålsmyndighet skal ha ansvar av noe omfang på de nevnte områdene, må denne organisasjonen bygges opp i god tid før ikrafttreddelsen av loven.

Hvilke resultatindikatorer skal det så rapporteres på fra embetenes side? Et eksempel på et område der det vil være naturlig å sette krav er i forhold til saksbehandlingstid for de ulike typer vedtak som fylkesmennene skal treffe i medhold av vergemålsloven. Videre vil behovet for resultatindikatorer kunne avhenge av hvilken form tilsyn med fylkesmennene det legges opp til fra sentralt hold. Her kan kommunenes kvartalsvise rapporter på tidsfrister for behandling av barnevernsmeldinger og utfyllende halvårsrapporteringer til fylkesmennene tjene som illustrasjon. Det er uansett kritisk viktig at det på forhånd er gjennomtenkt hva som trenges av styringsdata. Rapporteringskrav må også være avklart før starten på rapporteringsåret. Det bør også utredes nærmere i hvilken grad ephorte kan benyttes til å hente ut relevante styringsdata.

Fylkesmennene har som kjent tilsynsansvar med vergene. Vi ser det likevel ikke som hensiktsmessig at vergene skal pålegges rapporteringsplikt utover det som fremgår av loven og forskriftsforslaget.

Anbefalinger

- Målstyringen av fylkesmennene på vergemålslovens område må skje innenfor eksisterende målstyringsstruktur, og fremgå av det årlige elektroniske embetsoppdraget.
- Ansvarsforholdet mellom Justisdepartementet og sentral vergemålsmyndighet knyttet til målstyring av fylkesmennene må avklares i god tid før lovens ikrafttredelse
- Ved valg av resultatindikatorer må det kritisk vurderes hva som er nødvendig av rapportering for å sikre at formålene bak vergemålsreformen oppfylles

Mandat j)

Identifisere kritiske *suksessfaktorer* for etablering av lokal vergemålsmyndighet hos fylkesmennene

Vurdering

Innenfor delprosjektet lokal vergemålsforvaltning vurderes følgende faktorer som særskilt kritiske for en vellykket overføring og drift av vergemålsområdet hos fylkesmennene:

- Ansvarsforholdet mellom Justisdepartementet og sentral vergemålsmyndighet må avklares i god tid før lovens ikrafttredelse
- Det må utarbeides en database over alle eksisterende verger/hjelpeverger, og det må utvikles en elektronisk kommunikasjonskanal til bruk for fylkesmennene og den enkelte verge
- Personellet hos fylkesmennene må være på plass i god tid før lovens ikrafttredelse
- Fylkesmannen må ha på plass en “bank” av faste verger før lovens ikrafttredelse
- Overføring av saker fra overformynderiene til fylkesmennene må være gjennomført før lovens ikrafttredelse

VEDLEGG

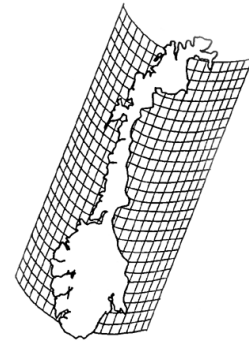
Oversikt over vedlegg som følger rapporten

1. Innspill fra Nettverk for overformynderiene
2. Innspill fra Foreningen for faste overformyndere
3. Innspill fra møte med hjelpeverger

VEDLEGG 1

NETTVERK FOR OVERFORMYNDERIENE

I NORGE

Fylkesmannen i Nordland
Statens hus
Moloveien 10
8002 Bodø

Orkanger, 13.06.11

Vergemålsprosjekt; - innspill til delprosjekt ”Lokal vergemålsmyndighet”

Vi viser deres brev datert 24.05.2011 med ønske om innspill til delprosjektet lokal vergemålsmyndighet.

Vi har valgt å begrense vår uttalelse til primært å gjelde mandatpunktene d, e, h og j og tilbakemeldingen bygger på hovedpunktene i nettverkets høringsuttalelse til lovforskriften.

d) Gi råd om etablering av kontakt med dagens verger – og hvordan tilgangen på verger framover kan sikres

Som et ledd i å etablere kontakt, foreslår vi at fylkesmannen prioriterer å sende ut informasjon til dagens verger om den organisatoriske endringen som er på gang. Selv om de fleste overformynderier sannsynligvis har gjort kjent for de fleste av vergene at fylkesmennene skal overta, tror vi det er viktig at fylkesmannen på et tidlig tidspunkt sender ut en skriftlig informasjon om fremtidig samarbeid. Det kan i dette informasjonsbrevet gjerne inviteres til et orienteringsmøte i hver kommune, der overformynderiet er representert. Fylkesmannen bør i overgangsfasen være innstilt på å delta på møter med enkelte verger for å få avklart evt. misforståelser.

For å beholde og rekruttere verger er det avgjørende at Fylkesmannen greier å bygge opp et apparat for en løpende rådgivningstjeneste for vergene. Vergene trenger en åpen linje inn til Fylkesmannen for å drøfte problemer, samt få råd og veiledning i sammensatte saker. Oppgaven som verge er basert på frivillighet og vi må unngå et nytt ”miniNAV” for å unngå avskalling av vergekorpset.

Den nye loven legger opp til konkrete avgrensede og definerte mandater som krever god kjennskap til saken før oppnevning av verge. Fylkesmannen vil gjennom dette få et godt innblikk i hvilken kompetanse vergen bør inneha og kan legge sin opplæringsplan i tråd med dette. Dette vil også gjøre både verge og den vergetrengende mer trygg på oppgaven. Det

optimale er at fylkesmannen har personlige møter med de verge/vergetrengende og evt. overformynderiet.

Dagens overformyndere sitter på stor kompetanse og erfaring med vergemålssaker. Det kan være naturlig å forespørre tidligere overformyndere om å inngå i en beredskapsordning som faste verger. I tillegg sitter de inne med lokalkunnskap som vil komme til nytte i fylkesmannens rekrutteringsarbeid.

e) Gi råd om hvordan fylkesmannen skal sikre en tilgjengelig og brukerorientert lokal vergemålsforvaltning

I dag har overformynderiene mange kontorbesøk av vergene. Primært er vårt forslag at det må opprettes regionskontor i enkelte fylker for å ivareta nærheten. Igjen minner vi om Nordland fylke med sin langstrakte og smale form på 44 kommuner, hvor blant annet 18 av dem er på Helgeland, helt sør i fylket. Sekundært ser vi for oss en løsning med å etablere en beredskapsgruppe sammensatt av personer fra forskjellige kommuner. Gruppen gis ansvaret å lære opp nye verger og være tilgjengelig ved behov.

h) Utarbeide overordnet veiledende plan for den praktiske overføringen av vergemålsoppgavene/-sakene fra dagens overformynderier til fylkesmannen.

Det legges opp til at det kun er aktive saker som skal overføres til fylkesmannen. Det er avgjørende for god overlappning at samtlige overformynderier har oppdaterte myndlinge- og hjelpevergereregistre. Arbeidet med arkiv av gamle saker og oppdatering av disse oversiktene bør starte allerede nå. Her har nok flere overformynderier en jobb å gjøre før sakene er klare til å overføres til fylkesmannen. Dersom det gjøres et godt forarbeid her, vil det lette saksbehandlingen hos fylkesmannen i den første tiden etter overføringen er iverksatt.

Nettverket foreslår at alle overformynderiene utarbeider for overlevering en generell beskrivelse (rapport) av hver enkelt sak som kan inneholde:

- Når ble det oppnevnt verge?
- Har den vergetrengende samtykkekompetanse?
- Hvem er verge (venn, familie, advokat osv.)?
- Definer hvilken verge – alminnelig eller profesjonell.
- Enighet i familien?
- Hvilken boform har klienten?
- Regnskapsplikt?
- Forsikring?
- Hvordan forvaltes kapitalen – flere conti – hvem har tilgang til hvilken konto?
- Er den vergetrengende i stand til å bruke pengene selv, kontant eller bankkort?
- Forvaltning av eiendom?

I forbindelse med overføringen, kan evt. denne informasjonen innhentes ved personlige møter med verge/vergetrengende og evt. overformynder.

Det finnes i dag ingen lik praksis på hvordan løpende saker er registrert/arkiveres. For oversiktens skyld er det viktig at avsluttede saker arkiveres i kommunens arkiv som senere sendes til depot. Det foreslås derfor at fylkesmannen tidlig går ut med et skriv til alle overformynderier i sitt fylke med henstilling til at det gjøres et forarbeid med registrerings- og arkiveringsarbeidet.

Flere fylkesmenn har i 2010/2011 vært på tilsyn hos overformynderiene i sitt fylke, og gjennomgangen av forvaltningen har gitt god innblikk i status i den enkelte kommune. Samtidig speiler overformynderiregnskapene mye av kvaliteten på forvaltningsarbeidet i de forskjellige kommunene. Det er viktig med tett dialog mellom dagens overformynderier og fylkesmannen i overgangsfasen. Dersom fylkesmannen er tidlig ute med en bestilling på innsending av oversikter, vil det avdekkes hvilke kommuner som trenger bistand til å fremskaffe materiale.

j) Identifisere kritiske suksessfaktorer for etableringen av lokal vergemålsmyndighet hos fylkesmennene.

Omorganiseringen av dagens overformynderi fra kommunalt til statlig ansvar vil bidra til økt kompetanse og bedre rettsikkerhet som følge av større forvaltningsenheter. Nettverket har i flere sammenhenger uttalt at den største utfordringen ved etablering av den lokale vergemålsmyndigheten hos fylkesmennene er avstanden til brukerne, tilgjengelighet og lokalkunnskap. Behovet for lokalkunnskap er spesielt knyttet til oppgaven med å finne egnede og villige verger.

Hovedregelen etter ny vergemålslov er fortsatt at det er personen under vergemål som skal dekke kostnadene, jf. § 30 første ledd. Det er derfor viktig at ordningen ikke gjøres mer kostbar enn det som er nødvendig. For å oppnå dette målet er det avgjørende å beholde og rekruttere flest mulig alminnelige verger. Ordningen med alminnelige verger kan bli en utfordring etter omorganiseringen på grunn av avstand til Fylkesmannen og en sannsynlig byråkratisering av vergemålet. Som en konsekvens av ny lov og forskrift, tror vi at folk i større grad vil kvie seg for å påta seg vergeoppdrag, samtidig som det vil bli en stor utskriftning av dagens verger.

Den sentrale vergemålsmyndigheten bør utarbeide en ny versjon av ”Håndbok for overformynderiene” som vil være et nyttig redskap i fylkesmennenes saksbehandling. Dette vil sikre lik praksis for fylkesmennene og ikke minst, likhet for hjelpevergene uansett hvor de bor i landet.

Nettverk for Overformynderiene i Norge ønsker den nye vergemålsloven med forskrift velkommen og ser frem til ei ordning som vil øke rettsikkerheten og rettslikheten. Vi ønsker Fylkesmannen i Nordland lykke til i det videre arbeidet med vergemålsreformen.

Med hilsen

Nettverk for overformynderiene i Norge

VEDLEGG 2

FOFF

FORENING FOR OVERFORMYNDERIER MED FAST FORMANN

Fylkesmannen i Nordland
trg@fmno.no

EDELGRANVEIEN 82
1356 BEKKESTUA

ORG.NR. 981 541 782
BANKKONTO 1638 23 74928

STYRESEKRETÆR:
LENA LUNDELL, TLF. 95 99 10 02

STYRELEDER:
GEORG TRAHEIM D.Y., TLF. 67 80 56 60
GEORG.TRAHEIM@BAERUM.KOMMUNE.NO

DERES REF.:
2011/1146

VÅR REF.
gtdy

DATO:
14. juni 2011

VERGEMÅLSPROSJEKTET – INNSPILL OM LOKAL VERGEMÅLSMYNDIGHET

Dets vises til brev av 24. ds.

FOFF har følgende innspill:

Ad pkt. d Kontakt med dagens verger og sikre tilgang på verger.

Kontakt med dagens verger sikres ved god informasjon i forkant av ikrafttredelse. Om mulig bør overformynderiene sammenkalle alle hjelpeverger til møte for å orientere og kommunisere. Sentralt å få frem at ny lov i praksis ikke fører til vesentlige endringer for vergene, og at alle vedtak prolongeres. Etter fylkesmennenes overtagelse av vergemålsmyndigheten, må vergene sikres god adgang til å konferere med fylkesmannen. En må huske at de geografiske avstandene mellom vergene og fylkesmennene i mange fylker blir lang.

Tilgang på nye faste verger må sikres ved løpende vervearbeid. Annonsering i lokalpressen kan være aktuelt. Det er helt nødvendig for at fylkesmennene skal greie å rekruttere egnete verger. Fylkesmennene må skaffe seg gode kontakter i kommunene og derved få tips om egnete personer som kan være aktuelle som verger. NAV har god oversikt over folk som av forskjellige grunner er ledige og som, i større eller mindre omfang, kan være egnet til å arbeide som verger.

Ad pkt. e Tilgjengelig og brukerorientert lokal vergemålsforvaltning.

Lokal vergemålsforvaltning må først og fremst være *tilstrekkelig* bemannet. Bemanningen må bestå av folk med relevant kompetanse og serviceinnstilling. Dette har *meget* stor betydning for den enkelte bruker, og for det omdømme vergemålsmyndigheten vil få hos folk flest.

Det bør dessuten inngås avtaler med kommunene i fylket slik at kommunenes servicekontor eller lignende kan gi noe generell informasjon om vergemålsordningen til folk.

Det er viktig at fylkesmennene er proaktive, herunder at de utarbeider forståelig og praktisk anvendelig informasjonsmateriell, også i papirformat. Vergemålsmyndigheten bør sikre seg god forankring i den enkelte kommune, og må bruke ressurser på å vise seg i kommunen ved foredrag, orienteringer og lignende for det kommunale tjenesteapparat, særlig innenfor PLO, og for eksempel for pårørende og verger.

Ad pkt. h Overføring av vergemålssakene fra dagens overformyndier til fylkesmennene.

For løpende vergemål må saksdokumenter være tilgjengelig fra og med ikrafttredelsesdagen. Overformyndierne må så tidlig som overhodet mulig få informasjon om i hvilket format fylkesmennene skal overta dokumentene, slik at forberedelsene og tilretteleggingen kan starte. Saksmappene som skal overføres til fylkesmennene må inneholde alle tidligere vedtak, for øvrig (kun) det som er dagsaktuelt på ikrafttredelsestidspunktet.

Ad pkt. j Kritiske suksessfaktorer.

Her viser vi til det ovennevnte. Men for selve oppstarten er det sentralt at forvaltningskapitalen er på plass og tilgjengelig for den enkelte bruker fra dag nr. 1. At de avtroppende overformynderne er tilgjengelige for fylkesmennene i en overgangsperiode vil være en fordel, særlig i saker der saksdokumentasjonen er mangelfull.

Med hilsen

Georg Traheim d.y.
styrets leder

VEDLEGG 3

Det er gjennomført møte med et utvalg hjelpeverger og verger, hvor disse er bedt om innspill i forhold til sentrale elementer i mandatet. Oppsummeringsvis er disse opptatt av følgende:

- Satsene for vederlag som er foreslått i høring til forskrifter oppfattes som alt for lave for vergemål som ikke er innen familien.
- Det bør settes et høyt ”tak” for når den hjelpetrequende må dekke kostnaden.
- Tilgjengelighet hos fylkesmannen vil bety ”alt” i forhold til videreføring
- Den lokale vergemålsmyndighet må skaffe seg kontaktpersoner i det kommunale byråkrati og hjelpeapparat
- Det er engstelse for at fylkesmannen skal bli vanskelig å nå på telefon (at en skal bli satt over fra den ene til den andre uten å få hjelp)
- Det er viktig at den regionale vergemålsmyndigheten skaffer seg inngående kjennskap om den enkelte kommune (oppretter kunnskapsbaser)
- Saksbehandlerne hos FM bør fordele kommunene seg imellom – (fast kontaktperson)
- De sentrale suksesskriteriene for rekruttering av nye verger er opplæring, oppfølging og lønn